

Al sud de Mequinensa

ANDREU COMILA

NARRATIVA

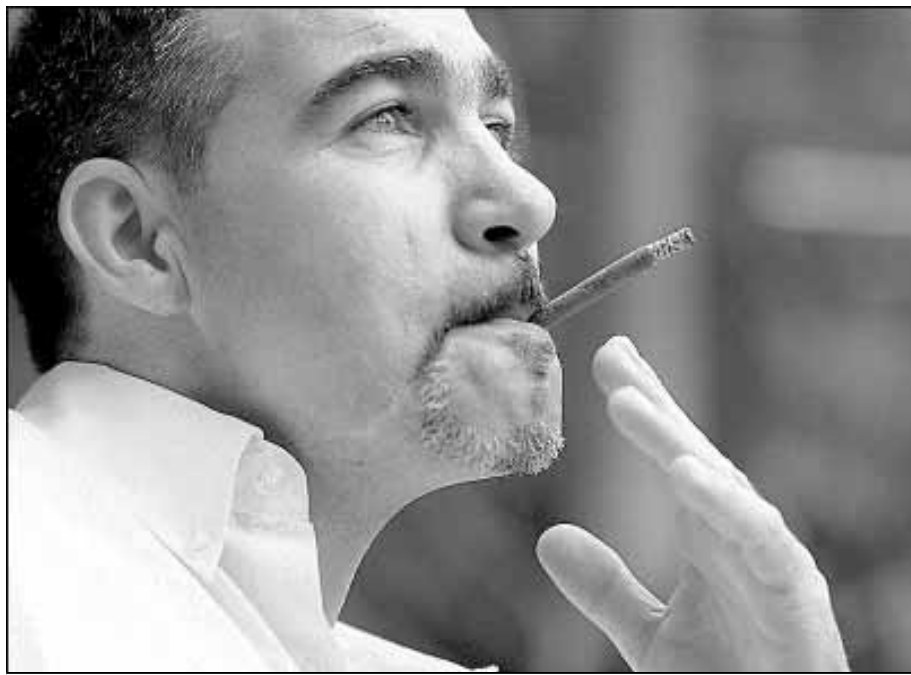
Andreu Carranza. *Anjub. Confessions d'un bandoler*. Premi Sant Joan Caixa de Sabadell. Edicions 62. Barcelona, 2000.

Les novel·les elegíiques, rurals o màgiques, tant se val, gaudeixen d'una excel·lent tradició al país. Pobles reals o imaginaris s'han convertit en universos literaris que han donat –i encara donen– els seus fruits. La Mequinensa de Jesús Moncada, l'Andratx de Baltasar Porcel, la Tavarca de Joan Pons i l'Illa Flaubert de Miquel Àngel Riera són bons exemples d'això darrer. Després de la seva darrera novel·la, Andreu Carranza ha fet un pas endavant per introduir un nou indret, Ascó, dins aquest estol tan selecte. Potser l'autor no disposi de la poètica de Riera o les dots narratives de Moncada, però sí del *savoir faire* necessari com per ordinar una història amb tots els ingredients (llenguatge, ambientació, mites, context...) i convertir-la en local i universal al mateix temps. Perquè la vida de Josep Anjub, un home errant i amb mala sort condemnat a mort injustament, és un argument que s'ha repetit en el discórrer de tots els pobles.

ESCRIURE UN DIARI ABANS DE MORIR
Anjub escriu la història de la seva vida des de la cel·la prèvia al garrot, adreçada a un capellà, mossèn Joan, de qui va rebre mestratge en la seva infantesa i adolescència. El 12 de novembre de 1832 ha de patir la pena capital i, des del 14 de setembre, escriu cada dia fins al 3 de novembre. És, com anuncia el protagonista-narrador de bon principi, "una confessió per escrit on dic tota la veritat, l'exemple del que no s'ha de fer". I és que el bandoler Roba-rucs, malnom que adquirirà durant la novel·la, és un asconenc que viurà marcat per haver comès una venjança dins un context històric que no l'afavorirà: les lluites entre absolutistes i liberals del regnat de Ferran VII, on, sense voler-ho, s'hi veurà implicat i d'on sortirà, sense posicionar-se per un bàndol o l'altre, malparat.

Anjub explica la seva vida de manera lineal, només deixant d'escriure tres dies, des del moment que li va canviar l'existència fins al dia que l'examplen de manera definitiva. El final el sabem, perquè el protagonista ens diu que l'espera el garrot. El que esdevé incompreensible, potser, és per què s'atura d'escriure nou dies abans de l'execució de la condemna. Aquí perd pes l'estructura en forma de diari, la qual, val a dir-ho, desvirtua una mica la història, ja que no li cal, tan sols per dividir-la en capítols. Diríem que és l'única falla d'una novel·la excel·lent on l'autor és capaç de muntar tot un entrellat màgic al voltant d'una zona (la de l'Ebre que envolta Ascó) i d'una època, amb un home hàbil per narrar-ho (va ser educat amb la *Iliada* com a biblia) i amb un cúmul d'experiències que fan totalment possible, per exemple, que un medalló templer salvi vides o que el diable es passegi per les vil·les pobres de la comarca arrencant mandíbules i envoltant-se de tàvens.

Per *Anjub. Confessions d'un bandoler* desfilen mites bíblics com ara el de Jonàs i el del fill pròdig, però són tractats de manera diferent, tot agafant una posició

El narrador i poeta Andreu Carranza va néixer a Ascó

ben plantada dins el fil narratiu general. No hi apareix cap element que manqui o sobri, o que pugui semblar-nos estrambòtic, tot i la força que presenten alguns passatges on el realisme màgic és allò predominant. A més, Carranza ens presenta una sèrie de personatges de carn i ossos, tot i que alguns d'ells són estereotipats. Així, trobem els dolents que fan de bons, els amics que s'ho juguen tot els uns pels altres, algun Judes i la dona que calla i no demana, però ho sap tot.

En Josep Anjub descarrega tota la força de la narració, ja que és ell el protagonista i l'observador que tot ho sap. I cal destacar la visió que ofereix del moment històric. Un cop acabat el llibre queden coses per esbrinar sobre el que ens ha narrat Anjub, molts caps per lligar que resten volgudament enlaire. Un esdeveniment que vol tot novel·lista i que no és gaire habitual darrerament: que cinc minuts després d'acabar-la, hi continuï pensant.

Des de l'admiració a un pare

A. G.

POESIA

Andreu Carranza, *A mumpare*. Edicions El Mèdol. Tarragona, 2000.

En els temps que corren pocs són els que tenen esma d'escriure un poemari adreçat a un pare mort. L'asconenc Andreu Carranza es mostra com a poeta, després de fer-ho com a novel·lista, per encarnar-se en un Telèmac a la recerca del seu pare. No va a salvar-lo, com el fill d'Ulisses, però sí a recórrer la seva memòria, paisatges i mestratge.

Divideix un explicatiu *A mumpare* en vuit parts, començant cada una amb una dada de situació o una cita que contextualitza els seus sentiments, sobretot, cap al final. I aquestes vuit estacions, suggerentment il·lustrades per Jesús Pedrola, gaudeixen d'una altra divisió exacta en la meitat. Així, els primers poemes serveixen per situar el lector en la mirada de Joan Carranza, el seu pare, tot repassant altres moments en què ell lluitava aferrissadament per una terra empestada d'energia nuclear. Fa aturar el temps i els silencis en les "calaixeres buides / de cases que es perden", a banda d'ofrir les impressions del fill envers el pare que, finalment, ha de marxar de la terra dels seus records i arrels. De bon principi, el llenguatge de Carranza es manté fidelment lligat a la parla de l'E-

bre, així com ha fet a les seves novel·les, tot exprimint-lo en versos i poemes curts que, tot i la separació en pàgines, podrien tractar-se d'estrofes d'un poema llarg dins de cada unitat. El poeta opta, doncs, per la reflexió i la lectura lenta. Tot i que així dispersa la intensitat que podria suposar una llegida de més recorregut.

L'AUTÈNTIC HOMENATGE AL PARE

Un cop exposats el context i trajectòria paternes, Carranza, i aquí el més interessant, passa al vertader homenatge, ja que la primera part podria obviar-se. S'instal·la als racons de la seva llar –precisant en la brevetat–, a tot allò que li va transmetre i als indrets mítics del seu bosc, de la natura, expressió màxima d'un home que va bregar per cada arbre sembrat. A la pàgina 37 el poeta dubta, però, sobre el sentit de tot aquest patiment: "Hem anat perdent / bocins de vida / per l'escorça d'un món / que no hem triat, / només mos queden los somnis, camí de Rojar". Tanmateix, es redreça amb optimisme amb una cita de Joan Maragall del *Cant espiritual* en què es preguntava, dirigint-se a Déu: "Què més ens podeu dar en una altra vida?". Així, Carranza retorna el seu pare a la natura i als seus germans, el cerç, els arbres, el garbí, la terra, el riu. L'olivera darrera, fosca i eixuta al principi, apareix florida i neta a altres indrets. L'angúnia primera per la pèrdua muta en alegre record. Telèmac, finalment, troba Ulisses en la memòria, en les petjades deixades.

ASSAIG

Quan l'escola esdevé una ONG

MIQUEL PORTA PERALES

Santiago Cucurella, *Caixa d'eines educatives. Fracàs escolar. Estratègies per al tractament de la diversitat*. La Galera. Barcelona, 2000.

Quan es parla de l'ensenyament secundari obligatori, hi ha un parell de temes estrella: el fracàs escolar i l'anomenat tractament de la diversitat. I, al respecte, hi ha autèntics rius de tinta i de curssets adreçats al gremi educatiu que intenten acostar-se a la qüestió i de proposar alguna mena de solució en la mesura que això pugui arribar a ser possible. Santiago Cucurella (assagista, escriptor, professor d'història i autor de llibres de text d'ús habitual en les nostres escoles i instituts) posa al nostre abast el penúltim esforç sobre aquest assumpte. Allò que caracteritza el present llibre és la seva vocació pràctica. Santiago Cucurella vol trepitjar la realitat i la trepitja. El que vull dir és que l'autor no es perd en disquisicions. I el seu afany de concreció el porta a anar directament al gra i treure a col·lació algunes de les possibles causes del fracàs escolar com ara la deficient formació lectora que pateixen uns nens i joves als quals no se'ls llegeixen contes, o la dislèxia, o la influència de la televisió, o la ineptitud d'un professorat poc preparat i motivat i no gaire ben seleccionat, o la particular escala de valors dels adolescents. Cal remarcar que Santiago Cucurella, que no exclou en el seu estudi l'àmbit psicobiològic de l'assumpte, analitza i valora sense alarmisme el secret d'un fracàs escolar de caràcter evidentment multifactorial. Quina alternativa? L'autor aposta pel tractament de la diversitat. I aquí, el treball també defuig l'especulació i ens fa cinc cèntims d'allò que es practica a diversos instituts del Vallès Oriental i en un de Badalona.

Més enllà de la seva intenció didàctica, aquest treball de Santiago Cucurella ens permet arribar, com qui no ho vol, a la següent conclusió: per alguns alumnes, l'escola està esdevenint una espècie d'ONG educativa administrada per un professorat a meitat de camí entre l'apòstol i el terapeuta. Res a objectar que en el tractament de la diversitat els alumnes amb mancances (és a dir, els escolarment fracassats) aprenguin cuina, jardineria o manteniment de persianes. Però, amb tot això, ¿no estem convertint l'escola en un pàrquing vigilant? Vull dir que potser caldria replantejar-se l'igualitarisme que, per definició, obliga a seguir un mateix itinerari a tots els alumnes amb independència de la seva aptitud i actitud. En qualsevol cas, mentre això no arriba (més tard o més d'hora el polític i el pedagog hauran de reconèixer la realitat, per poc progressista que sigui), el llibre de Santiago Cucurella és una bona eina que podrà usar aquell professorat immers en la tasca de millorar allò que l'argot pedagògic anomena l'*aprenentatge significatiu* de l'alumnat. Acabo: tampoc passa res d'especialment dramàtic si aquesta millora no es produeix. ¿Potser el fracàs escolar no és una constant de qualsevol sistema educatiu? No cal obsessionar-se, doncs. I que l'ONG educativa perdoni els meus pecats.